

студентка,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ

RomashkoAA@krok.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0006-5084-238X>

ВАСИЛЬЄВА О. В.

к.е.н., доцент кафедри журналістики,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ

VovchenkoOV@krok.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-7502-5702>

ВОЄННА ЖУРНАЛІСТИКА: ВИСВІТЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТА ЗАКОРДОННИХ ЗМІ

Воєнна журналістика є однією з найскладніших і найвідповідальніших сфер медійної діяльності. У часи конфліктів, збройних протистоянь та криз вона стає не лише джерелом інформації, але й інструментом впливу на суспільну думку, формування наративів та навіть мобілізації населення. Українські та закордонні медіа, висвітлюючи події війни, стикаються з численними викликами, які виходять за межі звичайної журналістської практики. В умовах війни журналісти стикаються з моральними, етичними та професійними викликами, такими як необхідність дотримання правди, захист джерел інформації та власної безпеки. Українські медіа стали важливим інструментом у боротьбі за інформаційну правду та протидію російській пропаганді.

Журналісти України активно працюють над документуванням воєнних злочинів, гуманітарних криз та героїзму українських військових і цивільних. Українські ЗМІ виконують функцію консолідації суспільства, сприяючи підтримці морального духу населення.

Одним із ключових аспектів воєнної журналістики є пошук балансу між оперативністю, достовірністю та етикою. Українські ЗМІ, працюючи в умовах повномасштабної війни, змушені швидко реагувати на події, проте це не повинно заважати перевірці фактів. На жаль, у часи конфліктів часто виникають спроби маніпуляції інформацією, поширення фейкових новин або пропагандистських матеріалів. Відтак завдання журналіста полягає не лише в передачі новин, але й у розвінчуванні дезінформації.

Українські засоби масової інформації відіграють ключову роль у формуванні громадської думки. Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року [1], українські журналісти опинилися на передовій не лише фізично, але й інформаційно. Вони стали голосом правди, який протистоїть російській пропаганді, що поширює дезінформацію про хід війни, жертви серед цивільного населення та воєнні злочини. Завдяки їхній роботі світ дізнається про трагедії в Бучі, Маріуполі та інших містах України [2].

Закордонні медіа також активно висвітлюють події в Україні. Репортери з різних куточків світу приїжджають у зони бойових дій, щоб донести до своїх аудиторій реальну картину війни. Наприклад, такі видання, як The New York Times та Al Jazeera, регулярно публікують репортажі з України, намагаючись дотримуватися принципів об'єктивності та точності. Однак варто зазначити, що іноді іноземні ЗМІ стикаються з труднощами у правильній інтерпретації контексту подій через брак глибокого розуміння історичних і політичних аспектів конфлікту.

Наприклад, у березні 2022 року під час повномасштабного вторгнення російських військ до України російські сили зайняли місто Буча у Київській області. Після відходу окупантів були виявлені численні тіла мирних жителів — на вулицях, в підвалах, зі зв'язаними руками, з ознаками тортур і розстрілів. Подія отримала широкий міжнародний резонанс як можливе військове злочинення проти цивільного населення [3; 4].

Українське медіа Суспільне Новини оприлюднило матеріал під заголовком «Виганяли з будинків і розстрілювали: оголосили підозри військовим РФ за вбивство 17 жителів Бучі» [5].

У цьому повідомленні акценти такі:

- зосередження на конкретному кримінальному слідстві: правоохоронці оголосили підозри п'ятьом російським військовим за вбивство 17 мирних жителів у Бучі;

- використання емоційно-сильних формулювань: «виганяли з будинків», «розстрілювали», «вбивство мирних жителів»;
- подача деталей слідства: зазначено вулиці Івана Франка, Максима Ридзанича, Набережна; згадка про те, що тіла лежали просто на вулиці, що окупанти забороняли поховання; що використовували балістику і відео, фото, свідчень;
- контекстиалізація в українській реальності: підкреслено, що це саме місто Буча, мешканці якого зазнали мученицьких втрат, що це українська територія, де відбулися злочини — що підсилює наратив національної травми й стійкості.

Цей підхід відповідає функції українських ЗМІ як консолідації суспільства, документування подій, мобілізації уваги, а також боротьби з дезінформацією.

Закордонне ЗМІ The Guardian у статті «Massacre of innocents»: how the papers covered Russia's atrocities in Bucha» висвітлює це як подію міжнародного значення [6].

Основні характеристики:

- заголовок використовує слово «massacre» (масове вбивство), формулювання «innocents» (невинні) — що надає події міжнародного, універсального виміру;
- подається широкий огляд того, як провідні міжнародні видання (газети) відреагували на подію: акцент на «accusations of war crimes», «calls for tougher sanctions» (звинувачення у військових злочинах, заклики до жорсткіших санкцій);
- наголос на закордонній реакції: лідери ЄС, світова громадськість, міжнародні організації;
- менше деталізації на рівні конкретних вулиць, імен мешканців чи процесу слідства на місці – більше загальний контекст, глобальна перспектива.

Цей приклад показує, що українські й закордонні медіа висвітлюють одну і ту ж подію з різною пропозицією змісту, тональністю і функцією. Українське медіа виступає як внутрішній голос, орієнтований на власне суспільство, мобілізацію, документування та наратив «ми/вони». Закордонне медіа — як зовнішній голос, орієнтований на глобальну аудиторію, міжнародну реакцію, загальні категорії (військові злочини, права людини). Обидві моделі мають свої переваги і виклики: українські ЗМІ ризикують бути сприйняті як заангажовані, закордонні — як недостатньо занурені в локальний контекст.

Отже, воєнна журналістика в умовах повномасштабної війни в Україні набула особливої ваги як інструмент не лише інформування, а й формування суспільної свідомості, історичної пам'яті та міжнародного сприйняття подій. Аналіз висвітлення трагедії в Бучі на прикладі українського медіа Суспільне Новини та закордонного видання The Guardian показав суттєві відмінності у підходах, тональності й функціональних завданнях журналістських матеріалів. Українські ЗМІ зосереджуються на локальному контексті, деталізації подій, персоніфікації жертв і документуванні фактів воєнних злочинів, виконуючи водночас роль національного «голосу правди» та чинника консолідації суспільства. Натомість іноземні медіа подають ці самі події крізь ширшу, глобальну призму, акцентуючи увагу на міжнародно-правових наслідках, порушеннях прав людини та реакції світової спільноти.

Таким чином, висвітлення війни українськими та закордонними ЗМІ демонструє не лише різні журналістські стратегії, а й різні комунікативні функції: від мобілізації та фіксації національної травми — до формування міжнародного порядку денного. У сучасних умовах воєнна журналістика перетворюється на потужний інструмент боротьби за правду, протидії дезінформації та утвердження демократичних цінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. BBC News Україна, 2022. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian> (дата звернення 06.11.2025).
2. The Guardian, 2022. URL : <https://www.theguardian.com/info/ng-interactive/2022/dec/20/the-guardian-year-in-review> (дата звернення 06.11.2025)
3. Killing of civilians in Bucha and Kyiv condemned as «terrible war crime». URL : <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/03/eu-leaders-condemn-killing-of-unarmed-civilians-in-bucha-and-kyiv> (дата звернення 21.11.2025).

4. Ukraine names 10 Russian soldiers in alleged human rights abuses in Bucha. URL : <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/28/ukraine-names-10-russian-soldiers-in-alleged-human-rights-abuses-in-bucha> (дата звернення 21.11.2025).

5. Виганяли з будинків і розстрілювали: оголосили підозри військовим РФ за вбивство 17 жителів Бучі. URL : <https://suspilne.media/kyiv/1152826-viganali-z-budinkiv-i-rozstriluvani-ogolosili-pidozri-vijskovim-rf-za-vbivstvo-17-ziteliv-buci> (дата звернення 21.11.2025).

6. «Massacre of innocents»: how the papers covered Russia's atrocities in Bucha. URL : <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/04/massacre-of-innocents-how-the-papers-covered-russias-atrocities-in-bucha> (дата звернення 21.11.2025).

СМАЛЬКО А. С.

здобувачка вищої освіти групи КЮ-221,
ННІ права і соціальних технологій Національного університету
«Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів

Науковий керівник:

ТОЛКАЧ А. М.

старший викладач кафедри кримінального права та правосуддя,
Національний університет «Чернігівська політехніка»

м. Чернігів

anastasiasmal88@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ КІБЕРЗЛОЧИНЦЯ: МОТИВИ ТА МЕТОДИ ДІЯЛЬНОСТІ

Бурхливий розвиток інформаційних технологій поступово змінює світ. Вільний і відкритий кіберпростір розширює можливості людини, збагачує суспільство, формує новий глобальний інтерактивний ринок знань, досліджень та інновацій. Він сприяє активній участі громадян в управлінні державними справами та вирішенні локальних проблем, забезпечує прозорість і підзвітність влади, а також допомагає у протидії корупції. Водночас цифровізація має й негативні наслідки, серед яких — поширення кіберзлочинності. Її вплив стосується не лише окремих людей, які стають жертвами злочинів, але й торкається інтересів підприємств, установ та держави в цілому. Тобто на думку науковців, кіберзлочинність - це протиправні дії особи (чи групи осіб) у кібернетичному просторі. У різних юрисдикціях цей тип кримінальних правопорушень набуває різних форм залежно від конкретних сценаріїв і від того, як його сприймають постраждалі. Інтернет-середовище забезпечує зловмисникам високий рівень анонімності, тому вони часто уникають покарання [1, с. 89].

На відміну від класичних проявів злочинності, кіберзлочини зазвичай здійснюються особами, які мають високий рівень технічних знань, специфічні мотиви та характерні поведінкові риси, що зумовлює необхідність їх окремого дослідження. Науковці у своїх працях зазначають, що для кіберзлочинців характерні антисоціальні або асоціальні риси, високий інтелектуальний рівень, схильність до маніпуляцій, анонімності, логічного мислення, а також знижений рівень емпатії. Такі особи демонструють вольову організацію поведінки, що проявляється у здатності до тривалого планування й реалізації складних злочинних схем [2, с. 435].

Досліджуючи кіберзлочинність, О.О. Бабенко і А.С. Мокляк виділяють характерні ознаки, що притаманні особі кіберзлочинця, а саме: філософський склад розуму; дезорганізуючий тип злочинця; особливе відношення до жертви; своєрідний тип мотивації. Особливу увагу приділено психо-емоційній складовій особи кіберзлочинця: надзвичайно високий інтелект, багата фантазія, витримка й здатність довго чекати (іноді роками) на результати своїх дій — бо від виявлення вразливості чи проникнення до її практичного використання може пройти багато часу; схильність знущатися з вразливостей систем як спосіб самоутвердження; відчуття власної вищості й самолюбства, а також зацікавленість у вивченні нових способів і методів проникнення у комп'ютерні системи [3, с. 201-202].

Кіберзлочинець — це особа, чия діяльність у цифровому середовищі обумовлена певними